

Versiune anonimată

Traducere

C-276/22 - 1

Cauza C-276/22

Cerere de decizie preliminară

Data depunerii:

22 aprilie 2022

Instanța de trimitere:

Corte suprema di cassazione (Italia)

Data deciziei de trimitere:

11 aprilie 2022

Recurente:

Edil Work 2 S.r.l.

S.T. S.r.l.

Intimată:

STE S.a.r.l.

[omissis]

CORTE SUPREMA DI CASSAZIONE (Curtea de Casație)

SECȚIA A DOUA CIVILĂ

[omissis] [compunerea completului]

dă prezenta

ORDONANȚĂ INTERLOCUTORIE

cu privire la recursul [omissis] introdus de:

EDIL WORK 2 SRL [omissis] și S.T. SRL [omissis]

– recurente –

împotriva

STE SARL [*omissis*]

– intimată –

împotriva

CM

– intimat –

împotriva hotărârii nr. 8288/2018 a CORTE D'APPELLO di ROMA (Curtea de Apel din Roma) [*omissis*]

[*omissis*] [*formule procedurale*]

Situația de fapt și obiectul procedurii principale

- 1 În anul 2004, societatea cu răspundere limitată (s.r.l.) Agricola Torrescenza, ale cărei active și patrimoniu sunt constituite exclusiv din complexul imobiliar denumit Castello di Tor Crescenza, situat în Roma, și-a modificat denumirea socială în STA s.r.l. și și-a transferat sediul în Marele Ducat al Luxemburgului, unde și-a modificat denumirea în STE S.a.r.l.
- 2 În anul 2010, a avut loc în Luxemburg o adunare extraordinară a societății, în cadrul căreia S.B a fost numită administratoare unică (*gérante*). Cu acea ocazie, S.B. l-a numit pe F.F., persoană din afara societății, mandatar general și l-a împuternicit să îndeplinească „în Marele Ducat al Luxemburgului și în străinătate, în numele și pe seama societății, toate actele și operațiunile necesare, fără excepție, întotdeauna și în orice caz în limitele obiectului de activitate al societății”.
- 3 În anul 2012, mandatarul F.F. a transferat, cu titlu de aport în natură, Castello di Tor Crescenza către societatea italiană ST s.r.l., care, inițial, s-a angajat, printr-un antecontract, să îl vândă lui M.M., iar ulterior l-a transferat, cu titlu de aport în natură, către societatea italiană Edil Work 2 s.r.l.
- 4 În anul 2013, STE s.a.r.l. a chemat în cauză – în fața Tribunale di Roma (Tribunalul din Roma, Italia) – societățile ST s.r.l. și Edil Work 2 s.r.l., solicitând constatarea nulității celor două acte de aport din cauza nevalidității împuternicirii acordate lui F.F. de administratoarea societății reclamante. Tribunale di Roma (Tribunalul din Roma), care nu și-a exprimat poziția cu privire la legea aplicabilă, a respins cererea, reținând că mandatul lui F.F. a fost acordat în mod valabil.
- 5 Pronunțându-se în a doua instanță, Corte d'appello di Roma (Curtea de Apel din Roma) a admis cererea menționată. Mai întâi, Corte d'appello (Curtea de Apel) a

reținut aplicabilitatea legislației italiene, dat fiind că, potrivit articolului 25 din Legea privind dreptul internațional privat (Legea nr. 218/1995), se aplică legislația italiană dacă „obiectul principal de activitate al [societății] se regăsește în Italia”, obiect care, în cazul societății STE s.a.r.l., se regăsește incontestabil în Italia, întrucât complexul Castello de Tor Crescenza constituie „singurul și întregul patrimoniu” al societății. În continuare, Corte d’appello (Curtea de Apel) a statuat că atribuirea unui terț față de societate, cum este F.F., a unor competențe de administrare nelimitate (sub aspect teritorial și substanțial) era contrară articolului 2381 alineatul 2 din Codul civil (care prevede delegarea de către consiliul de administrație al societății a atribuțiilor sale numai unor membri ai aceluiasi consiliu). Corte d’appello (Curtea de Apel) a declarat astfel nulitatea împuterniciri acordate lui F.F. de administratorul societății și, în consecință, nevaliditatea celor două aporturi având ca obiect Castello di Tor Crescenza în favoarea celor două societăți pârâte.

- 6 Societățile Edil Work 2 s.r.l. și ST s.r.l. au introdus recurs la prezenta instanță, contestând, în primul rând, aplicabilitatea celei de a doua teze a alineatului 1 al articolului 25 din Legea nr. 218/1995, întrucât instanța de apel nu a avut în vedere faptul că semnificația și domeniul de aplicare ale dispoziției menționate au fost modificate în mod profund de dreptul Uniunii, care impune neaplicarea ei atunci când primește o interpretare incompatibilă cu acesta.
- 7 Partea adversă, STE s.a.r.l., s-a opus recursului, subliniind în special că, întrucât obiectul principal de activitate al societății se regăsește în Italia, efectul util al împuternicirii acordate lui F.F. și validitatea aporturilor ulterioare în favoarea societăților recurente trebuie examinate potrivit legislației italiene, fără vreo interferare interpretativă a dreptului [Uniunii].

Dispozițiile de drept național relevante

- 8 Dispoziția națională relevantă este, în primul rând, articolul 25 din legea 218/1995 (Legea nr. 218/1995) (*Gazzetta Ufficiale* nr. 128 din 3 iunie 1995). Acest articol, intitulat „Societățile și alte entități”, prevede:

„1. Societățile, asociațiile, fundațiile și orice altă entitate, publică sau privată, chiar fără caracter asociativ, sunt reglementate de legea statului pe teritoriul căruia a fost realizată procedura de constituire. Totuși, se aplică legislația italiană dacă sediul administrativ este situat în Italia sau dacă obiectul principal de activitate al unor astfel de entități se regăsește în Italia.

2. Legea care guvernează entitatea reglementează în special: a) natura juridică; b) denumirea sau denumirea socială; c) constituirea, transformarea și încetarea; d) capacitatea juridică; e) formarea, atribuțiile și modalitățile de funcționare ale organelor proprii; f) reprezentarea entității; g) modalitățile de dobândire și de pierdere a calității de asociat sau de partener, precum și drepturile și obligațiile inerente unei asemenea calități; h) răspunderea pentru obligațiile entității; i) consecințele nerespectării legii sau a actului constitutiv.

3. Transferul sediului social în alt stat și fuziunile de entități stabilite în state diferite produc efecte numai dacă au fost realizate în conformitate cu legislația statelor în cauză.”

- 9 O altă dispoziție națională relevantă este articolul 2507 din codice civile (Codul civil), primul din capitolul referitor la „[s]ocietățile constituite în străinătate”, potrivit căruia „[i]nterpretarea și aplicarea dispozițiilor cuprinse în prezentul capitol se efectuează potrivit principiilor dreptului Comunităților Europene”.

Dispozițiile relevante de drept al Uniunii

- 10 În ceea ce privește dreptul Uniunii, sunt relevante dispozițiile care prevăd libertatea de stabilire, în special articolele 49 și 54 TFUE.

- 11 Articolul 49 TFUE prevede:

„În conformitate cu dispozițiile care urmează, sunt interzise restricțiile privind libertatea de stabilire a resortisanților unui stat membru pe teritoriul altui stat membru. Această interdicție vizează și restricțiile privind înființarea de agenții, sucursale sau filiale de către resortisanții unui stat membru stabiliți pe teritoriul altui stat membru.

Libertatea de stabilire presupune accesul la activități independente și exercitarea acestora, precum și constituirea și administrarea întreprinderilor și, în special, a societăților în înțelesul articolului 54 al doilea paragraf, în condițiile definite pentru resortisanții proprii de legislația țării de stabilire, sub rezerva dispozițiilor capitolului privind capitalurile.”

- 12 Articolul 54 TFUE prevede:

„Societățile constituite în conformitate cu legislația unui stat membru și având sediul social, administrația centrală sau locul principal de desfășurare a activității în cadrul Uniunii sunt asimilate, în aplicarea prezentului capitol, persoanelor fizice resortisante ale statelor membre.

Prin societăți se înțeleg societățile constituite în conformitate cu dispozițiile legislației civile sau comerciale, inclusiv societățile cooperative și alte persoane juridice de drept public sau privat, cu excepția celor fără scop lucrativ.”

Hotărârile relevante ale Curții de Justiție a Uniunii

- 13 Jurisprudența Curții de Justiție privind libertatea de stabilire a societăților este vastă.

- 14 Trebuie menționate, în măsura în care prezintă interes în prezenta trimitere, în special:

- Hotărârea din 27 septembrie 1988, Daily Mail and General Trust (81/87, EU:C:1988:456);

- Hotărârea din 9 martie 1999, Centros (C-212/97, EU:C:1999:126);
 - Hotărârea din 5 noiembrie 2002, Überseering (C-208/00, EU:C:2002:632);
 - Hotărârea din 30 septembrie 2003, Inspire Art (C-167/01, EU:C:2003:512);
 - Hotărârea din 13 decembrie 2005, SEVIC Systems (C-411/03, EU:C:2005:762);
 - Hotărârea din 12 septembrie 2006, Cadbury Schweppes (C-196/04, EU:C:2006:544);
 - Hotărârea din 16 decembrie 2008, Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723);
 - Hotărârea din 29 noiembrie 2011, National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785);
 - Hotărârea din 12 iulie 2012, VALE (C-378/10, EU:C:2012:440);
 - Hotărârea din 25 octombrie 2017, Polbud (C-106/16, EU:C:2017:804).
- 15 Dintre hotărârile citate, o semnificație deosebită prezintă, în speță, Hotărârea Polbud. În cauza cu care a fost sesizată Curtea, unei societăți poloneze – care a decis să își transfere doar sediul social în Luxemburg pentru ca aceasta să intre sub incidența dreptului luxemburghez, fără pierderea personalității sale juridice, i s-a opus, la momentul depunerii cererii de radiere din registrul comerțului, lipsa documentelor privind lichidarea efectivă. Curtea Supremă din Polonia, sesizată de Polbud după două respingeri ale cererii de radiere, a supus Curții de Justiție mai ales problema aplicabilității libertății de stabilire în cazul transferării sediului social al unei societăți, constituită în temeiul dreptului unui stat membru, pe teritoriul unui alt stat membru în scopul transformării sale într-o societate care intră sub incidența dreptului acestui din urmă stat membru, fără transferul efectiv al sediului societății respective.
- 16 Curtea de Justiție a declarat că intră sub incidența libertății de stabilire o situație în care o societate constituită potrivit legislației unui stat membru intenționează să se transforme într-o societate de drept al unui alt stat membru, cu respectarea criteriului reținut de al doilea stat membru pentru stabilirea legăturii dintre societate și ordinea sa juridică națională, inclusiv atunci când această societate și-ar exercita în mare parte sau chiar întreaga sa activitate economică în primul stat membru (a se vedea punctele 34, 38 și 44 din Hotărârea Polbud).

Prezentare succintă a motivării trimiterii preliminare

- 17 În prezenta cauză, ne aflăm în prezența unei societăți de capital (o societate cu răspundere limitată) care, fiind inițial constituită potrivit dreptului italian, a fost radiată din registrul comerțului și care, după ce a fost transformată într-o societate luxemburgheză, și-a transferat sediul în Luxemburg, păstrându-și însă locul de desfășurare a activității în Italia.

- 18 Cadrul factual și normativ este diferit de cel în care s-a pronunțat Hotărârea Polbud. În speță, în mod similar cauzei Polbud, ne aflăm în prezența unei societăți care a decis să își transfere sediul social în Luxemburg, păstrându-și locul de desfășurare a activității în statul membru de origine.
- 19 [omissis] [aspect considerat nerelevant de instanța de trimitere]
- 20 Dreptul italian permite transformarea societăților italiene în societăți străine: alineatul 3 al articolului 25 din Legea privind dreptul internațional privat (a se vedea punctul 8 de mai sus) prevede astfel că „[t]ransferarea sediului social în alt stat și fuziunile de entități stabilite în state diferite produc efecte numai dacă au fost realizate în conformitate cu legislația statelor în cauză”. Această dispoziție recunoaște, așadar, transferul sediului social, cu condiția ca transferul să fie valabil nu numai în ordinea juridică de destinație, ci în toate ordinele juridice implicate. Potrivit jurisprudenței italiene, transferul nu presupune, ca urmare a radierii societății din registrul comerțului italian, încetarea personalității juridice a societății respective [omissis] [jurisprudență națională].
- 21 Problema care se pune în speță este cea a legii aplicabile societății, după ce aceasta și-a transferat sediul social într-un stat membru al Uniunii, păstrându-și însă centrul activității sale în statul membru de origine.
- 22 În special, nu există consens cu privire la problema dacă atribuirea de către administratorul societății a competențelor sale de administrare unui terț trebuie apreciată potrivit dreptului statului de stabilire, locul sediului social actual, sau potrivit dreptului statului de origine, unde a rămas locul de desfășurare a activității societății.
- 23 [omissis] [trimitere la punctele 5 și 8]
- 24 Articolul 25 alineatul 1 prima teză prevede, drept criteriu de legătură pentru determinarea legislației aplicabile societății, locul unde a fost realizată procedura de constituire a acesteia, optând astfel pentru criteriul denumit al încorporării. La alineatul 2 al aceluiași articol sunt precizate elementele care trebuie incluse în domeniul de aplicare al dispoziției, printr-o enumerare (a se vedea punctul 8 de mai sus) care nu este considerată exhaustivă, ci doar exemplificativă, cu consecința că sunt supuse legii locului de încorporare toate aspectele privind înființarea, caracteristicile, structura organizatorică și funcționarea internă și externă ale societății.
- 25 A doua teză a alineatului 1 al articolului 25 conține însă o corecție a criteriului încorporării și extinde aplicarea legii italiene la societățile care, deși constituite pe teritoriul unui alt stat, au în Italia „sediul administrativ” sau „obiectul principal” al activității .
- 26 Instanța de apel a reținut că, în speță, se aplică criteriul corectiv al obiectului principal de activitate al societății, apreciind astfel atribuirea competențelor de

către administrator în favoarea lui F.F. în lumina dreptului societăților italian și a aplicării sale în jurisprudență.

- 27 Trebuie precizat că atribuirea de competențe în favoarea lui F.F. a avut loc în cadrul unei adunări extraordinare a societății STE s.a.r.l., care s-a desfășurat în Luxemburg; în temeiul acestor competențe, F.F. a transferat, cu titlu de aport în natură, complexul imobiliar care constituia locul de desfășurare a activității societății, printr-un act îndeplinit de această dată în Italia (aportul a fost efectuat în cadrul unei adunări a societății italiene S.T. s.r.l.).
- 28 Societățile recurente în cauza cu care a fost sesizată prezenta instanță au contestat compatibilitatea celei de a doua teze a alineatului 1 al articolului 25 citat cu libertatea de stabilire a societăților.
- 29 În cadrul examinării acestei probleme, trebuie, în opinia prezentei instanțe, să se dezvolte următoarele considerații.
- 30 Libertatea de stabilire a fost interpretată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene ca înglobând dreptul unei societăți constituite în conformitate cu legislația unui stat membru de a se transforma într-o societate care intră sub incidența dreptului altui stat membru, atât timp cât sunt îndeplinite condițiile definite de legislația acestui alt stat membru și în special criteriul pe care acest din urmă stat l-a reținut pentru stabilirea legăturii dintre o societate și ordinea sa juridică națională (a se vedea hotărârile citate la punctul 14 de mai sus).
- 31 În lipsa unei uniformizări în dreptul Uniunii, definirea elementului de legătură care determină dreptul intern aplicabil unei societăți este, potrivit articolului 54 TFUE, de competența fiecărui stat membru. Articolul 54 TFUE acordă o importanță egală sediului social, administrației centrale și locului principal de desfășurare a activității unei societăți ca elemente de legătură [a se vedea considerentul (3) al Directivei (UE) 2019/2121 din 27 noiembrie 2019 de modificare a Directivei (UE) 2017/1132 în ceea ce privește transformările, fuziunile și divizările transfrontaliere (JO 2019, L 321, p. 1)].
- 32 Prin urmare, astfel cum s-a clarificat în jurisprudența Curții de Justiție (a se vedea Hotărârea Polbud, punctul 44), faptul că se transferă numai sediul social, și nu administrația centrală sau locul principal de desfășurare a activității, nu exclude, în sine, aplicabilitatea libertății de stabilire prevăzute la articolul 49 TFUE.
- 33 Trebuie, așadar, să se determine dacă libertatea de stabilire presupune supunerea societății, care și-a păstrat locul de desfășurare a activității în statul de origine, dreptului statului de destinație nu numai în ceea ce privește constituirea sa, ci și în ceea ce privește administrarea ei, atât internă, cât și externă, dat fiind că, în speță, este vorba despre atribuirea unor competențe de administrare unui terț față de societate, care a afectat în mod decisiv activitatea acesteia.
- 34 În această privință, trebuie subliniat că al doilea paragraf al articolului 49 TFUE se referă la libertatea de stabilire corespunzătoare constituirii și administrării

societăților și că în considerentul (2) al Directivei (UE) 2019/2121 din 27 noiembrie 2019, amintită mai sus, se arată că libertatea de stabilire presupune ca nu numai constituirea, ci și administrarea societăților să fie realizate în condițiile definite de legislația statului membru de stabilire; Directiva 2019/2121 care, la articolul 1, menționează transformarea în „societăți care intră sub incidența dreptului unui alt stat membru” (trebuie precizat că directiva nu a fost transpusă încă de legiuitorul italian, în parlament aflându-se un proiect de lege privind delegarea către guvern a măsurilor în această privință).

- 35 În ceea ce privește dreptul italian, trebuie să se aibă în vedere, pe de altă parte, că, în anul 2003, odată cu reforma dreptului societăților prin decreto legislativo 6/2003 (Decretul legislativ nr. 6/2003), a fost introdus, în deschiderea capitolului referitor la societățile constituite în străinătate, articolul 2507 din Codul civil (a se vedea punctul 9 de mai sus), potrivit căruia nu numai interpretarea, ci și aplicarea dispozițiilor cuprinse în capitolul menționat se efectuează potrivit principiilor dreptului comunitar. [*omissis*] [*referiri la doctrina în această materie*]
- 36 Pe scurt, există în dreptul Uniunii indicii care sugerează că legislația statului de destinație, aplicabilă societății care și-a transferat sediul în statul respectiv, include dispozițiile privind funcționarea și administrarea acesteia. Totuși, faptul că, în speță, ne aflăm în prezența unui act de administrare a societății care afectează activitatea acesteia, activitate care se regăsește în Italia, stat de origine în raport cu care societatea și-a păstrat personalitatea juridică, lasă loc, în opinia instanței de trimitere, îndoielii că actul de administrare în cauză ar trebui apreciat în lumina dreptului italian și a interpretării jurisprudențiale în ordinea juridică italiană, iar nu în lumina dreptului luxemburghez.
- 37 Prin urmare, deși, în prezent, jurisprudența Curții de Justiție referitoare la libertatea de stabilire a societăților este vastă, instanța de trimitere consideră că este necesar să sesizeze Curtea cu problema de interpretare a dreptului de stabilire a societăților ridicată în prezenta cauză, inclusiv având în vedere că această problemă a fost invocată în fața Corte di cassazione (Curtea de Casație), ale cărei decizii nu sunt supuse – decât cu titlu excepțional – unei căi de atac.

Trimiterea întrebării preliminare la Curtea de Justiție

- 38 În concluzie, în temeiul articolului 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, este necesar să se solicite Curții de Justiție să se pronunțe cu titlu preliminar cu privire la următoarea întrebare:

„Articolele 49 și 54 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene se opun ca un stat membru în care a fost constituită inițial o societate (societate cu răspundere limitată) să aplice acesteia dispozițiile dreptului național privind funcționarea și administrarea societății în cazul în care, după ce și-a transferat sediul și a fost reconstituită în conformitate cu dreptul statului membru de destinație, societatea își păstrează locul de desfășurare a

activității în statul de origine, iar actul de administrare în cauză afectează în mod decisiv activitatea societății ?”

39 [omissis]

[omissis] [formule procedurale]

Data astfel la Roma [omissis] la 11 ianuarie 2022.

[omissis]

DOCUMENT DE LUCRU